

LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIÈNCIES

LA NOSTRA TRADICIÓ DE GOVERN

Continuant l'exposició de les nostres valors històriques, ens toca avui parlar, encara que a grans trets, de la bella tradició de Govern mallorquí, que, per ignorat, es menysprea ben sovint quan es parla dels temps passats en relació a les llibertats populars.

Però, abans, ens sigui permès encapçalar aquestes ratlles citant el nom del nostre estimat col·laborador Mn. Antoni Pons. Ell, amb una perseverància i afany del tot lloables, ens dona a conèixer, en bells volums i atinats comentaris, el Corpus juris del passat, que així va sortint del fons dels arxius i de l'oblit. Fins a Mn. Pons ben poc s'havia fet per al públic en aquest ram de la cultura.

No s'ha de confondre—cosa que es fa ben sovint, quan es parla del passat—la qualitat de les lleis o furs amb la seva aplicació; aspecte aquest darrer, que en algunes èpoques de la nostra història, —com, per exemple i per no citar-ne d'altres, la de les germanies,— fou ben decantat i que, confós en la ignorància del present, ens ha portat a un estat de commiseració i menyspreu envers els nostres progenitors. Aquest aspecte, però, no desfà la riquesa de les llibertats del passat, perquè el cas seria el mateix avui, si a la bondat de la llei no correspongués la bondat de la seva aplicació. I fet aquest comentari, que hem considerat indispensable per a la nostra tesi, parlem ara, malgrat ho haguem de fer esquemàticament, de la nostra tradició de govern.

Aquesta comença abans de la conquesta de Mallorca per Jaume I, ja que a les Corts de Barcelona de 1228, es signà el contracte entre les parts participants a l'empresa, quant als drets de cada una; pacte que tengué compliment amb el repartiment de béns i terres celebrat el 1230 i autenticat el 1232.

Quan Jaume I hagué donat compliment al pacte de Barcelona, dicta la seva Carta de Franquesa pels mallorquins, el dia 1 de març de 1230. Aquesta Carta de Franquesa és el document més important entre tots els nostres drets i privilegis, no solament perquè en ella es fonamenten els posteriors, dictats pels nostres reis, sinó perquè dins l'època medieval i en el caos feudal, que feia de cada noble un reietó, representa un grandíols avenç jurídic, assaonat de llibertats, de democràcia i d'esperit de justícia.

La Carta de Franquesa és la vertadera conquesta de Jaume I, perquè més que la possessió de l'illa significa la constitució del regne de Mallorca, la creació d'un estat lliure jurídicament, pastat amb les ànsies lliberals d'un gran legislador.

Els drets i privilegis atorgats als mallorquins en la Carta de Franquesa foren sempre conservats per la casa reial de Mallorca com un preuat tresor, i quan aquesta s'incorporà a la Corona de Catalunya-Aragó seguien ratificats i respectats, com ho proven reiteradament les actes de la nostra Universitat i del Gran i General Consell. Solament, a partir dels Reis Catòlics, comencen les seves fluctuacions, que marxen d'acord amb la decadència del nostre regne, minvant la nostra riquesa i esplendors insulars, fins que, de sotragada en sotragada, s'arriba en els temps moderns a soterrar totalment la nostra personalitat característica, devenint Mallorca la província quaranta vuit d'Espanya.

Des de Jaume I, que posà els fonaments jurídics del nostre regne i inicià la trajectòria de les seves llibertats, que més tard l'havien de fer tan gran i ric, s'anà fornint el nostre Corpus juris dels privilegis concedits i de les lleis, que de les fonts dels costums brollaven en el verger de la terra. I tant eren estimades aquestes lleis pels nostres avant-passats, que el sobirà mai no rebia l'acatament dels súbdits, fins i tant no hagués primerament jurat observar-les i fer-les observar als altres.

I aquesta forma tan democràtica, que s'anticipava de molt a la mateixa Anglaterra, recordada com a bressol de les llibertats polítiques, era exalçada com la millor pels nostres escriptors medievals, i esdevenia carn i ànima en l'educació política del poble.

El règim de Mallorca anà prenent un caient autonòmic a la desfeta de la Corona d'Aragó, i a ell s'aferrissaren els mallorquins, que

juraren i perjuraren estimar llurs llibertats com les ninetes dels ulls. I quan els temps imposaren la unitat política a la península, sistema que Menéndez y Pelayo qualificava agudament d'unitat de la mort, s'aixeca roenta d'ira la veu clamant del poble, que no fou estimada ni tenguda en compte pels qui es deien els seus defensors democràtics i lliberals.

I per acabar, ja que aquest no és el lloc per fer la història de la nostra tradició de Govern, que tan llarga hauria d'ésser, citarem un cas curiós en defensa de l'autonomia, ocorregut a Mallorca el 1438.

Quan el rei En Pere incorporà la Corona de Mallorca a la d'Aragó, jurà als mallorquins que no el donaria a mercè, ni per cap títol i que, en cas de contradir-se, no venien obligats a obeir-lo, podent-se aixecar en armes contra ell i estant per això absolts per endavant. Més tard, el rei Alonso, volgué premiar els serveis d'En Pere Cañar, i el féu marquès de Lluchmajor. Però els veïns d'aquesta vila, no volent retre homenatge a altre que no fos el rei, s'hi oposaren en virtut del privilegi d'incorporació abans citat.

El rei manà que es dongués possessió de la mercè a Pere Cañar, i llavors, els Jurats del regne i de la vila tregueren a llum un altre privilegi, en virtut del qual no es podien concedir oficis, ni mercès sense l'informe dels Jurats, essent, per tant, nulla la concessió reial.

El rei, per veure de trobar solució a l'afer, manà als Jurats que es presentassen davant la regina a Barcelona, però aquests, sent ús d'un altre privilegi, en virtut del qual cap mallorquí podia ésser citat fora del regne per qualsevulla causa civil o criminal, no s'hi presentaren, i Pere Cañar restà nomenat marquès, però no pogué prendre possessió de la mercè.

Vetaquí, esbossades, les causes del nostre autonomisme i fonamentats els anhels d'obtenir un Estatut interinsular. Hem cregut sempre i seguim creient, que les regions que s'han fet grans tenint personalitat pròpia, no retornaran a la grandesa sense obtenir les seves llibertats d'iniciativa.

Tota regió geogràfica, lingüística, racial, guarda el foc colgat de l'avior, i decantant les cendres, reneix altra volta la flama sagrada. La majoria de lleis no poden ésser universals, perquè han de respondre a morals i modalitats distintes, i és per això que els pobles no seran grans, si no tenen les llibertats necessàries a llurs característiques peculiars.

I no es confongui això amb un localisme suïcida i caòtic, que no sentim, ni hem sentit mai.